

Vážené kolegyně a vážení kolegové – učitelé!

Škola je významnou institucí, kde zejména v mladém věku, kdy se mozek člověka nejvíce rozvíjí, záměrným působením pedagogů dochází k cílenému vzdělávání a výchově naší populace. Ovoce, jako výsledek tohoto působení, je v poslední době nějaké plané. Projevuje se to nejen v růstu kriminality, ale také ve znalostech mladé generace. Výsledkem je negativní dopad na celou společnost (zdraví, nekvalitní práce, nezaměstnanost, arogance, kriminalita, nedostatek empatie, úpadek morálky, nerespektování etických a právních norem apod.). Zamysleme se, zda děláme dost pro to, aby šlo tomuto trendu zabránit? Známe důsledky, ale známe i příčiny? Nejsou mimo jiné v podmínkách, ve kterých žijeme, v jakých vzděláváme a v jakých vyrůstá naše mladá generace? Co z toho můžeme ovlivnit?

Na jedné straně vyžadujeme od žáků slušné a čestné jednání, na straně druhé hodnotíme chování stupněm 1 (velmi dobře) u žáka, který se dopouští přestupků, někdy dokonce i trestných činů mimo vyučování a akcí pořádaných školou. Požaduje se po nás, abychom nepostihovali nevhodné chování obecně, ale jen v jistých situacích. Výsledkem je, že žáky nevychováme, ale učíme spekulovat, kde a za jakých podmínek mohou dělat cokoli. Mladí lidé jsou velmi účinně ovlivňováni negativními civilizačními jevy, masáží médií, uspěchaností, rozptýlením pozorností, povrchností i narušeným životním prostředím. Uspěchaná doba, stálá nejistota, zaneprázdněnost rodičů, negativní vzory, klamavé a neucelené až chaotické informace, a množství násilí ve sdělovacích prostředcích, internetu atd. komplikují hledání správného řešení životních situací a způsobují velký výskyt patologického chování.

Změna špatných návyků, nevhodného chování, třídění informací a vysvětlování jejich věrohodnosti, správnosti a potřeby je nakonec časově náročnější než podání informací vztahujících se ke konkrétní učební látce. I to je jednou z příčin poklesu znalostí žáků v celém vzdělávacím procesu.

Všichni jsme se v průběhu získávání kvalifikace dozvěděli, co je to predátor, i to, že nejvýše postaveným predátorem v živočišné říši je člověk. Jeho chování je často bezohledné, mluví se o bezohledném působení člověka na životní prostředí, o krutém zabíjení žraloků, velryb, slonů, nosorožců atd., což toto postavení člověka smutně potvrzuje. V normálních přírodních podmínkách oběť může uprchnout, schovat se, využít tzv. zónu bezpečí, kde predátor na ni nemůže. Bohužel úroveň myšlení lidí (vývoj zbraní, techniky – navigací, sonarů apod.) a zejména povahové vlastnosti člověka a jeho úchytky způsobují, že zóna bezpečí je téměř nulová. Člověk se chová jako predátor i k vlastnímu druhu jako jednotlivec (např. krádeže, násilí, vraždy), organizovaně se pak dopouští organizovaného zločinu, vede útočné války a páchá zločiny proti lidskosti.

Ve světě lidí mají být zónou bezpečí především etika a právní normy (Listina základních lidských práv a svobod, Ústava, zákony, vyhlášky, vnitřní předpisy apod.), když přestávají platit, zóna bezpečí zaniká. Nejnebezpečnější jsou ti jedinci, kteří mají úchytku zvanou psychopatie. Mezi základní charakteristické znaky psychopata patří výmluvnost, povrchní šarm, přehnané sebevědomí, pocit důležitosti, podvodné a manipulační chování, absence svědomí a pocitu viny, bezohlednost, neschopnost přijmout důsledky svého chování, citová povrchnost, chlad a nedostatek empatie, neplnění slibů, porušování a obcházení přijatých norem, různorodá kriminalita. Základním cílem psychopata je moc, ostatní si vynutí z pozice moci. Větší množství psychopatů v politice se projeví např. tím, že postavení oběti zločinu v právním systému (procesu) je horší než postavení zločince.

Jedním z pilířů zóny bezpečí je pravda, proto součástí etiky je pravdomluvnost, k níž vedeme děti od malička i po dobu školního vzdělávání. Jsme však v tom důslední? Učíme ve všem pravdu? Říká se, že „Historie je holka prodejná, mění se podle toho, komu slouží“.

Dle naší bezprostřední zkušenosti s výkladem dějin zejména novodobých (před a po listopadu 1989) lze pochopit, proč naše společnost jde od „mantinelu k mantinelu“, proč některá příkoří musíme prožít znovu sice v jiné podobě, ale o to bolestivěji. Příčinu lze vidět i v tom, že výklad dějin se liší od skutečnosti. Z pohledu logiky jde o špatný (nepravdivý) předpoklad.

V této souvislosti připomeňme např. pojmy levice a pravice. Historicky ve starém Řecku po vzniku demokracie poslanci, kteří byli proti zvýhodňování jistých skupin, seděli po levé straně parlamentu, proto byli nazváni levicí, a poslanci, kteří byli pro zvýhodňování jistých skupin, seděli po pravé straně parlamentu, byli nazváni pravicí. Levicovní politici (strany) byli tudíž proti zvýhodňování jistých skupin a pravicovní pro zvýhodňování jistých skupin. V novodobých dějinách se učí, že komunisté jsou představitelé levicové politiky. Proč? Je sice pravdou, že než se ujali moci, byli levicově orientovaní, protože byli proti zvýhodňování vlastníků výrobních prostředků, ale když se ujali moci, stali se krajní pravicí, protože zvýhodňovali jen svoji skupinu (později jen své členy strany) a ostatní postupně likvidovali (znárodnování, konfiskace majetku, věznění, dodatečné body u přijímacích zkoušek na VŠ za členství rodičů v KSČ apod.). Korupce je charakteristickým jevem pravicové politiky, protože cílem korupce je dosáhnout zvýhodnění, a jak víme, korupce byla běžná u nás i před listopadem 1989. Běžně se učí, že KSČ byla levicová strana. Proč se tak děje, když měla jasné pravicové znaky?! Protože politici tak říkají, tak chtějí? Učme pravdu, nebojme se toho! Za pravdu je třeba pevně stát. Máme z dob posledních dvou okupací dost příkladů a pedagogických vzorů odvážných kantorů, kteří se nebáli a riskovali svobodu i život, ale učili pravdu. Proč se tak neděje nyní, když máme tzv. demokracii, svobodu? Pravda nemá pro nás potřebnou hodnotu?!

Všichni dobře víme o nezpochybnitelném významu role učitele v působení na mládež (děti, žáky, studenty) během výchovně vzdělávacího procesu a také o tom, že v jednotě je síla. Abychom mohli účinně a efektivně působit na mládež, potřebujeme mít k tomu vhodné podmínky a jednotný přístup s případnými rozdílnými formami a metodami práce. Jednotný přístup nejen z pohledu požadavků kladených na mládež, ale i z pohledu prosazování objektivně potřebných podmínek efektivní práce. Tady bych chtěl apelovat na pedagogy, aby se zdrželi obecné kritiky práce profesních kolegů jiné specializace a věku (1. a 2. stupeň základní školy, základní školy a střední školy, střední školy a vysoké školy, základní školy speciální, mladí a starší učitelé apod.), vážili si jejich práce a jednotně prosazovali zlepšení objektivních pracovních podmínek, aby se z učitele, který v procesu vzdělávání má jednoznačně roli predátora vůči studentům, žákům, dětem, kde zónou bezpečí je získání přiměřených potřebných odborných, sociálních a etických znalostí a návyků, nestala obět'. Práce všech je potřebná a ta dobře odvedená je náročná, byť jsou odlišné požadavky kladené na pedagoga z pohledu náročnosti odborných znalostí předmětu a uplatňování znalosti pedagogiky, speciální pedagogiky či psychologie. Važme si své práce vzájemně, aby si jí mohli vážit i cenit ostatní.

V závěru bych chtěl citovat J. Á. Komenského „ Učitelé by neměli být jak sloupy, které jen ukazují, kam jít.“.

V Českém Těšíně dne 28. 3. 2014

Mgr. Jan Szotkowski